

CASTELLS CATALANS

ST.MARTÍ DELS CENTELLES

Nom del castell: Sant Martí dels Centelles
Data de construcció: segle IX
Municipi: Sant Martí de Centelles
Comarca: Osona
Altitud: 876 m
Coordenades: E 434167.57, N 4624700.34 (ED50 UTM 31N) Longitud: 2° 12' 24.54" Latitud: 41° 46' 10.44" (ETRS89 Geodèsiques)
Com arribar-hi: s'hi accedeix per dos camins. L'un des de l'església de Sant Martí de Centelles (724 m) mitjançant un corriol costerut, i l'altre a través d'un corriol planer que surt des de la pista que puja de Centelles a la Rovira de Cerdans, una mica abans d'arribar a aquesta masia.

Visió del castell des de l'església de Sant Martí de Centelles. Foto de Jordi Gironès.

El castell i la seva església, originàriament anomenats de Sant Esteve, són esmentats l'any 898 en l'acta de consagració de l'església de Sant Martí del Congost o d'Aiguafreda, feta pel bisbe de Vic, Gotmar. El seu domini segurament pertanyia als comtes de Barcelona. L'any 1041 consta documentat Guadall I de Centelles, el qual prengué el cognom d'una vila situada als peus del castell on ara hi ha la parròquia de Sant Martí de Centelles i on hi havia la casa forta, protegida pel monestir de Santa Maria de l'Estany, on residia aquesta família.

El primer Centelles que està documentat com a senyor del castell de Sant Esteve és Bernat II de Centelles l'any 1242. Aquesta família va participar, servint amb les armes,

Porta d'accés al castell. Foto de Jordi Gironès.

en les empreses dels reis catalans. Així, Pere el Cerimoniós va tenir com a majordom Gilabert de Centelles.

Durant el s. XV el castell va ser ocupat pels partidaris del rei Joan II i una part va quedar enderrocada. Posteriorment va ser reparat i ampliat, entre els anys 1465 i 1466, per transformar-lo en residència del rei Pere el Conestable de Portugal de manera que en les obres del castell van intervenir alguns artistes que també treballaven al palau reial de Barcelona. S'hi van posar vidrieres, es van decorar pictòricament els sostres i es va preparar una cambra reial. A la part del sud resten estructures conegudes amb el nom de *Casa del Moro*, on es pot veure l'escut de Bonfill de Judice, que va tenir el domini del castell entre els anys 1469 i 1472. Acabada la guerra, l'any 1472, els Centelles van recuperar la possessió del castell i van continuar les obres.

Els Centelles van deixar de viure al castell per traslladar-se a la vila de Santa Coloma de Vinyoles, que és l'actual municipi de Centelles. Van conservar, però, el títol de senyors o barons de Centelles. L'any 1599, el rei d'Espanya Felip III va crear el comtat de Centelles. La decadència del castell va començar al s. XVIII, amb la guerra de Successió, però es va precipitar durant el s. XIX, perquè durant les guerres carlines s'hi va instal·lar un escamot que va fer volar les

Mut del castell des de l'interior. Foto de Jordi Gironès.

parets. Al final d'aquest segle els Centelles traslladaren les peces de valor que s'hi conservaven.

Durant el s. XIII es va canviar el titular de l'església, sant Esteve per Santa Maria. De tota manera alguns documents parlen de Sant Esteve, a la part superior del castell, i de Santa Maria, a la part inferior, cosa que fa pensar que potser la de Santa Maria era una nova capella feta al s. XIII. Els Centelles van fundar una comunitat que seguia la regla de sant Agustí i que va començar a decaure al final del s. XIV quan els Centelles van deixar de viure permanentment al castell. L'any 1808 va ser profanada durant la guerra del Francès, però va seguir tenint culte fins que l'any 1897 els Centelles van acabar de construir-se una capella-panteó al costat de l'església de Santa Maria de Centelles on van traslladar les restes dels seus avantpassats i la imatge romànica de la Mare de Déu del Castell.

Les restes del castell

La major part dels vestigis que se n'han conservat són d'estil gòtic. Bona part de les

restes d'edificis del costat nord de l'entrada corresponen a les obres fetes durant el s. XV per habilitar-lo com a residència reial. La planta del castell s'adapta, dibuixant una mena de triangle, a la topografia del cim on és situat.

Les restes més antigues conservades són al recinte sobirà, la part encinglerada, on hi ha estructures de planta rectangular, fetes de petits carreus.

L'església

A la part inferior del castell es conserva la capella força sencera. Té una nau coberta amb volta de canó i un absis rectangular menys ample que la nau. L'absis té una finestra de doble esqueixada ben alineada amb la que es conserva enfront seu, a la façana oest. Entre la nau i l'absis hi ha dues capelletes laterals fetes mitjançant un buidatge dels murs, que fan 1,5 m d'amplada. La porta, de punt rodó, és al mur del costat sud, al mateix on s'alça el campanar doble de cadireta resseguit per un àbac sota el qual s'obre una finestra d'una esqueixada. Al costat nord hi ha dues finestres més, probablement posteriors.

La imatge de la Mare de Déu del Castell es conserva al panteó dels Centelles en una capella dedicada a ella, adossada a l'església parroquial. Va ser molt restaurada, però presenta traces romàniques.

Nota: extret del volum Osona de la Catalunya Romànica d'Editorial Pòrtic, juny de 1999

Jordi Gironès Vilardebò
octubre de 2009

Restes arran de la cinglera nord. Foto de Jordi Gironès.